

Запорозьке рибальське арго – маркер соціальної групи

В контексті розгляду особливостей побутування наративів (в тому числі вербальних) в середовищі запорозького козацтва в XVIII ст. (як власне й попередніх періодів його історичного існування) не можна обійти увагою питання про їх мовні особливості. Попри те, що воно (це питання) стоїть дещо осторонь від „магістральних шляхів” класичного історичного джерелознавства, наявність у наративах січової доби численних лексем та фразеологізмів, які є нічим іншим як реліктами вербального супроводу процесу інституалізації соціальних структур січової громади в минулому, змушує й джерелознавця-історика зупинитися на розгляді питання про існування у запорозців специфічних лексичних систем.

Мова, як відомо, є явищем суспільним, і твориться протягом довгого історичного періоду. Завдяки мові акумульований досвід усіх сфер діяльності народу передається з покоління у покоління. Лексичний склад української (а саме вона була розмовною в січовій громаді), як і будь-якої іншої, мови містить велику кількість лексичних утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Всю лексику української мови з погляду на сферу її вживання можна поділити на дві великі групи. До першої належать слова загальноновживані, зрозумілі більшості людей. До другої – слова, обмежені у вжитку певним середовищем, зумовленим спільністю територіального проживання, спільністю занять та інших інтересів.

У межах другої групи загальнонародної лексики більшість мовознавців виділяє три підгрупи: професіоналізми; діалектизми; жаргонізми та арготизми. Деякі лінгвісти на позначення лексики останньої підгрупи користуються терміном „соціальні діалекти” (соціолекти). Підставою для відмови цим „варіантам мови” в статусі діалекту служить те, що „вони не мають специфічної фонетичної системи, специфічної граматичної будови й існують на базі звичайної мови”¹.

До соціальних варіантів мови, насамперед, слід зараховувати арго та жаргони². Якщо арго виникло з метою ідентифікації групової належності співрозмовника та конспірації мовлення, то осно-

вою появи жаргонізмів у певному середовищі є бажання носіїв мови бути дотепними, вразити співбесідників свіжістю, яскравістю і точністю висловлення, виділитись за допомогою мови між співрозмовниками. Разом із цим, межа між арго та жаргоном є настільки тонкою, проникною, що на сьогоднішній день більшість спеціалістів воліють оперувати терміном соціолект, який універсально поєднує в собі риси притаманні обом соціальним варіантам мови.

Соціолект (арго) є засобом спілкування у найрізноманітніших прошарках населення і сягає своїм корінням у сиву давнину. Адже і століття тому різні соціальні групи мали свій стиль мовлення, притаманний саме цій групі. Розповсюдженими видами соціолектів є професійні арго, які побутують у мовленні людей певного фаху чи роду заняття. У XVIII-XIX ст. на Полтавщині, Київщині, Слобожанщині, де кобзарювання було досить поширеним явищем, сліпі бандуристи мали своє власне арго, яке називалося „лебійською мовою” і було майже незрозумілим для навколишніх, хоча й ґрунтувалося на певних закономірностях перекручування звичайних українських слів. Не буде перебільшенням сказати, що серед січової громади (принаймні, серед „лицарської” її частини, у тому ж XVIII столітті у вжитку були якщо не цілі арготичні мовні системи, то принаймні певна кількість лексем, знаних та зрозумілих достатньо вузькому колу їх носіїв.

Це підтверджується й численними фольклорними матеріалами, як от зафіксованими Я.Новицьким серед нащадків запорозьких козаків у селищах Вознесенці та Слобідці (нині територія міста Запоріжжя) наприкінці XIX століття. Причому, мовна особність запорожців у прикладах, що наводяться нижче, простежується як на рівні окремих слів, так і на рівні окремих фольклорних жанрів (молитов та замовлянь).

Ось, наприклад, фрагмент розповіді мешканця цього селища Йосипа Шутя, який хлопцем жив у свого дядька Матвія, запорозького козака:

„– *Вари, Йосипе, нешадима! / – Якого? / – Хіба не знаєшь? Ну холостого борщу по-вашому* (тут і далі підкреслювання наше – **В.М.**)³.

Або ж, переказ почутого від мешканця Слобідки діда Ілька Савоськи про запорожця Орла: „*Молиться, було, не так як оце ми, грішні харамаркаем, а як стане на восток, то далеко чуть, шо мо-*

*лється... І не такі молитви як у нас, а старинні козацькі і все про Миколу та про Покрову*⁴.

Отже, наративи, що безпосередньо походять з запорозького середовища та їх найближчих нащадків, дають змогу стверджувати, що січовики таки мали мовні особливості, причому особливості ці були арготичного типу. Разом із цим, вести розмову про існування окремого єдиного запорозького соціолекту, напевно є можливим. Цілком слушним виглядатиме припущення, що певні підсистеми, свого роду суб-соціолекти існували у таких соціальних та професійних консорціях запорожців, як рибалки, лисичники, соляники, врешті-решт галдовники (характерники). Найбільш повно до нашого часу дійшли зразки рибальського арго. Спробуємо на його прикладі простежити особливості виникнення та побутування соціолектів у середовищі запорожців та їх нащадків.

Споконвіку рибальство було одним із найголовніших занять населення Нижньої Наддніпрящини. З кінця XV ст. рибальство стало одним із головних занять запорожців. Після ліквідації Запорозької Січі у 1775 році збереження та передача запорозької традиції відбувається майже виключно у середовищі рибальських громад південного краю. Цьому сприяла та обставина, що наприкінці XVIII – у першій половині XX століття, у той чи інший спосіб до рибальства залучалися майже всі чоловіки Нижньої Наддніпрящини. Тож, логічним виглядає припущення про те, що серед запорозького козацтва від самого початку його існування побутовав соціолект (арго) рибальський.

Говорячи про те, що ж склало його основу, не можемо не відзначити потужного тюркського впливу. Очевидно, що він є слідством пристосування прийдешнього українського елементу до умов життя на Низу. Кількість тюркських запозичень в українській мові, які увійшли до неї саме через козацтво нараховує сотні лексем. На словотворення запорозького рибальського арго основним чином впливали турецька та татарська мови, а українська, звісно, становила основу. Яскравим зразком цієї „мовної”, співпраці є такі слова: кармак, каюк, кирган, гардаджій та ін.

Оскільки рибальські заводи на Запорожжі ставали притулком для „бурлак” з різних регіонів України, то, відповідно, вступаючи до лав „товариства”, вони вносили до його мови особливості своєї говірки. Таким чином, запорозьке рибальське арго створювалося за участі багатьох діалектів з різних місцевостей України. Ма-

буть, найбільше справедливим це є по відношенню до таких його тематичних розділів, як найменування технологічних процесів, порід риби, гідрографізмів.

Звичайно, що рибальське арго на Запорозжі не було замкненою мовною системою. Воно доповнювало „традиційний” словарний запас рибалок, однак і було цілком самодостатнє для спілкування у виробничому процесі. Інакше кажучи, сукупність слів, які характеризували етапи вилову, переробки та зберігання риби, її найменування тощо, найбільш активно використовувалися рибалками саме в процесі вилову, переробки та т. ін., коли обставини вимагають якомога менше говорити й якомога більше робити.

На сьогоднішній день, на жаль, ми вже не можемо встановити, яка саме частина слів запорозького рибальського арго були „арготичними” в XVIII столітті, а які ні. Мова дуже чутлива до змін у політиці, ідеології, науці, духовній культурі, тому й арго, як один із її складників, надзвичайно швидко зазнає змін. Межа між живою, розмовною мовою та арго (соціолектом, сленгом) була і є дуже рухливою, перехідною. Часто статус слова змінюється, і те, що, скажімо, колись вважалося арготизмом, тепер стало частиною повсякденного словника людей. Теж саме й навпаки.

У наш час арго, як система, зникло (немає арго кобзарів, лірників та ін.), вести мову можна тільки про арготичні підсистеми в межах жаргонів, тому що кількість власне арготичних слів (відомих обмеженому колу людей) дуже мала.

Запорозькому рибальському арго на теренах Нижньої Наддніпряни в цьому відношенні пощастило більше, ніж його носіям. Аналіз лексичного матеріалу, насамперед матеріалів експедицій другої половини XX століття, здійснених під проводом та за участі професора В.Чабаненка в населені пункти Нижньої Наддніпряни дозволяє нам констатувати наявність близько двохсот (198) лексем, безпосередньо пов'язаних із традиційним запорозьким рибальством⁵.

Після ліквідації Запорозької Січі у 1775 році збереження та передача запорозької традиції відбувається майже виключно у середовищі рибальських громад південного краю. Цьому сприяла та обставина, що наприкінці XVIII – у першій половині XX століття, у той чи інший спосіб до рибальства залучалися майже всі чоловіки Нижньої Наддніпряни, оскільки це був максимально простий та стабільний спосіб забезпечити родини продуктами харчування

та заробити гроші. Саме тому рибальський промисел на теренах колишніх Запорозьких Вільностей був чи не головною складовою у механізмі збереження та передачі запорозького рибальського арго⁶.

Окрім суто „професійного” фактору передачі словникового запасу рибальського арго від покоління до покоління, не можна відкидати й фактор „спадковості”. Йдеться про збереження згаданого мовного шару в родинах, які походили від запорозьких предків-січовиків.

Відразу після ліквідації Запорозької Січі значна частина запорожців розійшлася світ за очі – на Очаківський степ, у Буджак, Добруджу, врешті-решт по батьківщинах та дідизнах на Лівобережжі та Правобережжі. А потім ще була виснажлива російсько-турецька війна 1787–1791 рр., були епідемії, що на корінь зводили до могили населення Південної України, було масове переселення колишніх запорожців – чорноморських козаків – зі своїми родинами на Кубань.

Початково у ролі подібних хранителів та „трансляторів” запорозької традиції виступали кілька соціально-професійних груп, насамперед чумацька та рибальська. Однак, з другої половини ХІХ століття починається поступовий занепад чумацтва, до якого призвела поява більш досконалих транспортних засобів та методів транспортування товарів з півдня на північ. Від цього часу збереження та передача запорозької традиції, як побутової, так і усної, відбувається майже виключно у середовищі рибальських громад південного краю.

Інакше не могло й бути, адже за багато років співіснування із оточуючим довкіллям у екосистемі дніпрових плавнів, запорозьке козацтво випрацювало настільки ж правильну модель господарювання, наскільки й оптимальну систему видобутку та переробки рибних багатств. Всі нові прибульці до регіону не мали другої альтернативи, як тільки долучатися до запорозької спадщини у галузі рибальства. При цьому засвоювалися не тільки суто матеріальні знаряддя та технологічні навички. Сезонний відхід населення всієї Степової України на заробітки до рибних заводів перетворював їх на осередки збереження та передачі не тільки запорозької побутової, але й усної традиції. Такий стан речей залишався практично незмінним аж до 1955 р. – року, в який величезні площі дніпрових плавнів від Каховки до Запорожжя було затоплено водами штучного Каховського моря. Знищення цієї унікальної екосистеми, того

біогеоландшафтного середовища, в якому впродовж віків запорозьке козацтво та його прямі спадкоємці займалися традиційними видами господарської діяльності, завдало нищівного удару по механізму передачі усної традиції запорозького козацтва. Унеможливлення традиційного для населення Нижнього Подніпров'я рибальства, яке за традицією велося у старовинний запорозький спосіб, остаточно перемістило цю складову запорозької спадщини з практичної площини виключно до побутування у царині усної традиції.

Матеріали Нікопольщини дозволяють встановити, що запорозька традиція найдовше зберігалася в риболовецьких артілях. Запорозькі елементи простежувалися в організації риболовецького промислу не тільки на початку, але ще й в другій половині ХХ століття. Так, рибалки с. Покровського Нікопольського району Дніпропетровської області у 1970-х роках використовували у своїй професійній лексиці такі поняття, як – „кіш”, „кошовий”, „курінь”⁷. Такий стан речей, зафіксований у старовинних козацьких селищах, одних з найбільших з навколо січових військових слобод є цілком зрозумілим та здається цілком природнім.

Як на Нікопольщині, так і по всій Нижній Наддніпрянщині простежується впродовж того ж ХХ століття така тенденція, що носіями „запорозьких” прізвищ є найбільш відомі у селищі рибальські родини, тобто такі, де впродовж цілих поколінь традиційним заняттям чоловіків було переважно рибальство. Слід сказати, що запорозька традиція тут, як і скрізь, переважно зберігається і передається чоловічою лінією, і пов'язана саме із заняттям рибальством, як одним із традиційних занять населення плавневої зони.

Вважаю за доцільне, знову-таки, навести приклад на матеріалі села Великої Лепетихи Херсонської області. Антропонімічний матеріал мешканців цього села наводить на думку, що старий, запорозький елемент цілком є присутнім серед сучасного населення цього селища. Однак, не цілком зрозуміло, чи це власне запорозький елемент, чи носії таких прізвищ, що походять від традиційних запорозьких прізвищ як Побийвовк, Куниця, Чайка, Миткало, Сало, Ординський та інших подібних, просто є нащадками переселенців з Полтавщини, які вселилися в це селище у 1794–1796 рр., та мають до запорозьців лише опосередковане відношення. Це все більшою мірою ускладнюється тим, що на початку ХІХ століття до селища відбулося й вселення етнічних росіян з Курщини. Подібні нашарування значно заважають проведенню більш ретельного об-

стеження на предмет встановлення приналежності згаданих осіб до нащадків старих запорозьких насельників⁸.

Але в той же час, було простежено тенденцію, згідно якої носії саме цих прізвищ заселяють у селищі певні квартали, що носять виразні сліди т. зв. „відкореневої” системи, внаслідок якої найбільш старі мешканці селища з часом переважають не тільки на окремих його вулицях, але й у цілих його частинах (кутках). Тобто певна частина села (північна) заселена саме носіями згадуваних прізвищ, що свідчить про їх давнє походження. Більш того, саме ця категорія мешканців селища традиційно займалася самим лише рибальством, нехтуючи заняттями хліборобством. Так, колишній рибкоколгосп в селі майже на всі 100% складався з чоловіків вулиці Набережної, яка знаходиться в центральній частині селища, в безпосередній близькості до Дніпра.

Приклад з історії моєї власної родини: один з моїх дідів – Василь Федорович Куниця (1913 – 1997), батько моєї матері, сам був рибалкою в селі Велика Лепетиха Херсонської області. Рибалив ще до війни, рибалив у війну, рибалив й після, аж до затоплення плавнів Каховським морем. Я, його внук, встиг багато чого записати з його переказів про минуле. Слід зауважити, що й сам зазначений інформатор (В. Куниця) й решта чоловіків-рибалок Великої Лепетихи цілком реально усвідомлювали свій зв'язок із запорозькими попередниками. Щоправда, усвідомлення це відбувалося вкрай самоіронічно, навіть у дещо фривольний спосіб – «Дід мій був козак, батько син козачий, а я не те, не се – гівно собаче»⁹.

Традиція рибальства передавалася в роду Куниць від батька до сина кілька поколінь, ще з запорозьких часів. Термінологія, якою користувався дід, несла в собі виразний запорозький елемент. Наприклад, такі традиційні терміни, які ми зустрічаємо у В.Зуєва¹⁰, чи то у Ф.Вовка¹¹, зустрілися й в розповідях В. Куниці. Це як назви риболовних знарядь, так і терміни, що стосуються певних технологічних етапів переробки риби. Вони вже на сьогодні не зустрічаються ніде за межами цього регіону, за межами колишніх плавнів. Одних лише термінів для означення способів зав'язування морських вузлів було більше десятка, причому деякі з них мали назви жартівливі, подекуди навіть сороміцькі, одним словом, все ті ж запорозькі!

Навіть у деталях збігається розповідь В. Куниці про розпорядок життя рибальського „куреня” з більш ранніми описами запо-

розьких рибних заводів. Ще підлітком застав він ікону Святого Миколая на покутті куреня, традиційне імпровізоване моління рибальського отамана над снастями та кроплення їх, але не святою водою, а обов'язково горілкою, а ще краще самогонкою. Колективізація, яка відбулася у селі у 1929 р., торкнулася не лише сільського господарства, але й традиційних рибальських артілей. Багато чого з зовнішньої, релігійної атрибутики рибальського промислу було загнано у підпілля, увійшли у побут рибалок бензинові мотори, але ж сам спосіб рибної ловлі залишався старим, запорозьким – якнайкраще пристосованим до умов плавневої зони р. Дніпра. Відповідно до цього, продовжував своє існування й реліктовий запорозький рибальський соціолект.

Відносній стійкості та витривалості рибальське арго Нижньої Наддніпряни, яке має запорозьке коріння, мало завдячувати незмінній впродовж багатьох століть техніці вилову риби в умовах унікальної екосистеми дніпрових плавнів. Їх затоплення практично звело нанівець традиційний промисел населення регіону та витіснило в пасив більшість лексем та фразеологізмів традиційного запорозького рибальського соціолекту. Нині, переважно, їх носіями є представники старших вікових груп, здебільшого чоловіки. Станом на сьогоднішній день все ще побутує близько двохста лексем рибальського арго (соціолекту).

Як для джерелознавців, так і для істориків, реліктові запорозькі соціолекти, цікаві насамперед тим, що вони слугують своєрідними маркерами збереженості/зникнення січових традицій всередині професійних консорцій нащадків запорозьких козаків, а також самим фактом свого побутування підтверджують специфічність, певну окремішність традиційного соціального устрою на тлі тогочасного суспільства.

СЛОВНИК ЗАПОРОЗЬКОГО РИБАЛЬСЬКОГО АРГО

Знаряддя рибальства, переробки та зберігання риби

Блискотка – блешня

Бовтало – вудлице

Бомбирки – обрізки деревної кори, довжиною менше 15 см, які навішуються на верхню частину рибальської сітки, щоб вона трималася на поверхні води

Вагани – ночви

Вискочка – місце між 1 і 2 лясом
Ворота – рибальська снасть, що складається із великих сіток-крил та гузиря і ставиться на глибоких місцях за допомогою високих жердин; розрахована на крупну рибу
Ганька – кийок, яким гонять рибу
Гард – штучно зведена загородка на річній протоці, яка затримує рибу та дозволяє її виловлювати у великій кількості
Гейша – лозяна корзина з 2 ручками
Глуха ляса – загородка з лози
Дорожка – риб. снасть у вигляді довгого шнура із блешнею на кінці; тягнеться вздовж річки або озера за човном, вільний кінець тримається рибалкою в зубах
Едек – назва волоку у задунайських запорожців
Живило – пристрій у вигляді корзини з кришкою або обтягнутою сіткою дерев'яного каркасу, який на мотузці опускається у воду біля берега, і в якому зберігається риба
Ільом – жердина, якою користується паромник
Калачі, галагани – поплавці
Кармак – вудка, товста довга вірьовка. На кінцях якої кріпляться волосяні або дротяні нитки з гачками
Кирган – осередок заводу (рибальський кіш) у задунайських запорожців
Клипень – палиця приблизно метрової довжини, якою скручують скрутні
Кляшник – палиця на кінці невода
Кобилка – перпендикулярна до лопаті ручка у гребковому веслі
Кота – перефона з сіток і ятерів, якою перегороджують вузьку плавневу протоку, щоб ловити рибу або не дати їй відійти разом із спадаючою водою
Кошниця, кошовки – плетені корзини для зберігання риби
Куга – поплавок біля сітки
Кунтук – вірьовка до паруса
Кутарь – довга матня на воді
Лава – рибальська снасть у вигляді сталльної дротини з підвішеними гачками
Лугеря – рибальська снасть – натягнута на дерев'яний каркас сітка, яку ставлять на дно, і заганяють у неї рибу, б'ючи чим небудь по воді

Масина – волосінь, ліска
Матули – неводи у задунайських запорожців
Носило – плетена із лози корзина
Опук – особливий вид білої кримської солі
Павук – рибальська снасть у вигляді підсаки, яка, впираючись держалом у берег, час від часу піднімається з води
Перемет – шнур із крюччям
Підбурок – залізний з дерев'яною ручкою гак для витягування з води сома, який попався на вудку
Підсад – підсака
Підсуччя – тоненька вірьовочка, якою прив'язується поплавок до якоря
Підтики – шести для сушіння матули
Пісошниця – лапа якоря
Плаха, плашка – вузький довгий мішок у неводі
Полог – накидка, рибальський плащ
Посуд – велика снасть для лову риби
Приволочка – невід
Пристріл – довга жердина, якою відштовхують пліт, вирівнюючи його
Притаганка – снасть, якою прив'язують дуб до плоту
Рачок – залізний гак, прикріплений на кінці штиля
Рашки – вбиті в землю палі, на які вішають казанок
Регеля – рибальська снасть у вигляді тригранної піраміди, обтягнутої з боків сіткою
Рило – кілок, до якого петлею прив'язують кінець кодоли
Розпорний невід – невід, що витягується в човен
Саламур – розсіл
Сандоля – підсака
Скрутень – лозина чи пучок лози для ув'язування колод плоту
Стябло – видовбане з дерева [звичайно з груші чи верби] коритце, в якому подають на стіл юшку
Сучка – прикріплений до якоря невеликий поплавок
Тарга – кіш на 2 гачках
Цівка – тонкий кінець весла
Черпака – рибальська снасть у вигляді сітчастого черпака з довгим держалом, що нею підхоплюють і витягують зловлену рибу

Четель – карбована паличка, яка використовувалась для обліку риби

Чумбурка – дерев'яна кулька на кінці лями

Шанька – торбинка у рибалки

Шкора – шмаття соснової кори, що використовувалися як поплавки для сіток

Якірець – залізне приладдя з гачком, причеплене до мотузі; його закладають на дужку відра. Коли беруть воду з колодезя

Гідрографізми та топографізми

Бакай – невелике плавнєове озеро, рівчак

Бук – водяний пил від сильного удару хвилі

Вирвач – острів, що утворився із відірваної від берега ділянки землі

Єрики – протоки в плавнях по 4-6 метрів завдовжки

Запускна тоня – ополонка, в яку запускають невід під лід

Здойма – ополонка, звідки витягають невід під час зимової риболовлі; або ж очищене від водяної рослинності місце біля берега, де витягують невід

Куширь – муляста ділянка дна водоймища, що густо поросла водорощами

Лужина – невелике чисте плесо серед зарослів осоки, латаття

Одміт – вигин у коліні ріки, де мало помітна течія

Одміть – більш-менш тихе місце в бурхливій, швидкоплинній річці, місце між скелями на колишніх дніпровських порогах

Острів – мілководість, мілина

Пекло – водяний вир у кінці порога

Пелька – вузька, але дуже довга ополонка, в яку запускають під лід сітку

Підмет – низина, заливне місце біля річки

Покал – берег річки

Полой – дно висохлого озера

Потяг – вузька протока між островами

Рожок – мис

Холуй – корч на дні річки, озера

Чалка – місце розвантаження чи кінцевої зупинки плота

Шпиль – півострів, що гострим кінцем заходить у лиман, озеро

Терміни, що означають професійну спеціалізацію у рибальстві та судноплавстві

Байбар – кашовар
Байдарчак – сторож човнів
Гардаджії – найголовніші спеціалісти з будування та експлуатації гардів
Дубовик – головний лоцман на дубі
Забродник – сезонний робітник, що наймається на роботу до рибалок
Каміньщик – рибалка, що викидає доважки на неводі із човна у воду або витягує їх з води
Карлаш – помічник отамана рибальської ватаги у задунайських запорожців
Корольок – атаман, ватажок
Коряшник – застаріла назва козака-запорожця
Лямщик – рибалка, що тягне лямкою невід
Матула – загін із 12 рибалок, 4-6 різальщиків і 3-7 солильщиків у задунайських запорожців
Тахва – бригада рибалок, яка працює з неводом
Шепотинник – промисловець-перекупщик риби

Тваринний світ плавнів

Баба, жабоїдка – чапля сіра
Байдаки – селезні, що злітаються до гурту, коли качки перебувають з виводками
Бірки – дрібні річкові черепашки
Веретениця – водяна змія-мідяниця
Іванчик – птах з породи трясогузок
Келеп – черепаха
Клипець – риба з родини коропових.
Крошень – косяк білої риби
Крюк – велика жаба
Марина – риба марена
Мартин – велика річкова чайка, альбатрос.
Менек – порода риби
Москаль – велика зелена жаба
Пестрюга – севрюга
Пидрейок – однорічний коропець
Пічкур – риба-бичок
Пльотка – риба-плітка
Погар – йорж
Полурибка – камбала

Саладрон – риба-верховодка
Сара – щука (жаргонізм)
Сикавка – маленька річна риба родини в'юнових із довгим, дуже стиснутим по боках тілом
Синець – порода риби
Скраколь – велика зелена жаба – живе більш у болоті, бува і в річці
Спичак – риба-самець під час нересту
Сула – судак
Харбули – скелет рибини
Чабак (чебак) – лящ
Чечуга – стерлядь
Чопик – невеликий судак
Чорнуха – краснопірка або тараня
Юн – порода риби (в'юн)
Явдошка – порода риби
Ярчак – згряя риб

Література:

¹Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. – К.: „Критика”, 2005. – С. 22-37.

²Арго (франц. *argot*) – особлива мова певної обмеженої професійної або соціальної групи, що складається з довільно обраних видозмінених елементів однієї або кількох мов. Арго використовується, як правило, з метою приховування предмета комунікації, а також як засіб відокремлення групи від решти суспільства. Не можна говорити, що арго функціонує як окрема мова, оскільки воно існує тільки на базі певної мови, як вже зазначалось вище. Правильніше вважати арго особливими словниками, особливими системами слів.

Жаргон (франц. *jargon*) – різновид мови, що використовується переважно в усному спілкуванні окремою, відносно стійкою соціальною групою, яка об'єднує людей за ознакою професії (жаргон вояків), місця в суспільстві (жаргон дворянства), зацікавлень (жаргон бібліофілів) або віку (молодіжний жаргон). Від загальнонародної мови жаргон відрізняється специфічною лексикою і фразеологією та особливим використанням словотворчих засобів: Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. – К.: „Критика”, 2005. – С. 22-37.

³Новицкий Я. С берегов Днепра (очерки Запорожья). Путевые записки и исследования / Новицкий Я. Твори у 5 томах. – Т. 1. – Запоріжжя: АА Тандем, 2007. – С. 174.

⁴Новицкий Я. С берегов Днепра (очерки Запорожья). – С. 132.

⁵Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни: В 4

томах. – Т. 1: „А-Ж”. – Запоріжжя, 1992. – 328 с.; Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: В 4 томах. – Т. 2: „З-Н”. – Запоріжжя, 1992. – 372 с.; Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: В 4 томах. – Т. 3: „О-П”. – Запоріжжя, 1992. – 304 с.; Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: В 4 томах. – Т. 4 „Р-Я”. – Запоріжжя, 1992. – 264 с.

⁶Козирев В.К. Записки В.Зуєва про рибні промисли запорозьких козаків [*Зуєв В. О бывших промыслах запорожских казаков и наипаче рыбном*] // Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України ЗДУ. Південна Україна XVIII-XIX століття. – Запоріжжя, Тандем-У, 2001. – Вип. 6. – С. 270-274.

⁷Грибовський В.В., Приймак О.М. Козацтво в усній традиції Нікопольщини // Козацька спадщина. Альманах Нікопольського регіонального відділення Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України. – Вип. 1. – Нікополь-Запоріжжя, 2005. – С. 165-168.

⁸Мільчев В. Останні із запорожців: рибалки Нижнього Подніпров'я – хранителі традицій низового козацтва // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. – Т. 12. – К., 2006. – С. 385-386.

⁹Мільчев В. Останні із запорожців: рибалки Нижнього Подніпров'я – хранителі традицій низового козацтва. – С. 387-389.

¹⁰Козирев В.К. Записки В.Зуєва про рибні промисли запорозьких козаків [*Зуєв В. О бывших промыслах запорожских казаков и наипаче рыбном*]. – С. 270-274.

¹¹Вовк Хв. Українське рибальство в Добруджі // Задунайська Січ / Упорядник О.Бачинська // Невичерпні джерела пам'яті. Том II. – Одеса: ОКФА, 1998. – С. 268-288.